

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА
ДІЯЛЬНІСТЬ
У СФЕРІ ПРАВОЗНАВСТВА
навчально-методичний посібник**

для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право»,
галузі знань 29 «Міжнародні відносини»,
спеціальності 293 «Міжнародне право»

Харків
«Право»
2024

УДК 1:37.091.64

Н15

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 10 від 15 травня 2024 р.)*

Укладачі:

О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань

Науково-дослідницька діяльність у сфері правознавства:
Н15 навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти галузі знань 08 «Право», спеціальності 081
«Право», 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293
«Міжнародне право» / уклад.: О. Г. Данильян, О. П. Дзьо-
бань. – Харків : Право, 2024. – 44 с.

© Данильян О. Г., Дзьобань О. П., 2024
© ТОВ «Видавничий дім «Право»,
2024

ВСТУП

Для сучасного правознавця рівня вищої освіти бакалавр нагальною є необхідність формування знань і умінь науково-дослідної діяльності, оскільки освітньо-професійна програма спрямована на оволодіння базовими знаннями, вміннями, навичками та іншими компетентностями, які необхідні для розв'язування складних задач і проблем у професійній діяльності.

Навчальна дисципліна «Науково-дослідницька діяльність у сфері правознавства» має міждисциплінарний характер та охоплює загальні проблеми теорії та практики організації, методологічного й методичного забезпечення науково-дослідницької діяльності та практики її здійснення.

Вона покликана сформувати у здобувачів освіти загальні уявлення про теоретико-методологічні основи науково-дослідницької діяльності, правила виконання науково-дослідної діяльності, отримання навичок володіння методами оформлення та порядком представлення результатів різних дослідницьких робіт та використання цих навичок у професійній діяльності.

Метою навчальної дисципліни «Науково-дослідницька діяльність у сфері правознавства» є формування загальних уявлень про теоретико-методологічні основи науково-дослідницької діяльності, правила виконання науково-дослідної діяльності, отримання навичок володіння методами оформлення та порядком представлення результатів різних дослідницьких робіт та використання цих навичок у професійній діяльності.

У результаті вивчення дисципліни «Науково-дослідницька діяльність у сфері правознавства» здобувачі освіти повинні:

- **мати системні знання** щодо історичного розвитку науки, головних проблем та ідей сучасної гносеології й епістемології, шляхів наукового пізнання світу, функціонування наукового знання у сучасному інформаційному суспільстві, особливостей взаємозв'язку науки й освіти з сучасними соціальними і правовими проблемами, наукової термінології й основних методів та принципів наукових досліджень, теоретико-методологічних, методичних та організаційних аспектів здійснення науково-дослідницької діяльності;

– **уміти самостійно** розв’язувати практичні завдання, пов’язані із застосуванням конкретних методів і технологій дослідження соціально-правових систем і процесів, з оформленням і презентацією результатів наукових досліджень, адаптувати сучасні досягнення науки і наукомістких технологій до науково-дослідного процесу, роботи з науковими текстами;

– **володіти** праксеологією наукового пізнання, творчої діяльності, застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань.

Для здобувачів освіти передбачено 32 години лекцій та 36 годин практичних занять. На самостійну роботу відведено 112 години.

Форма контролю – залік.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ПРАВОЗНАВСТВА»

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри філософії
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(протокол № 11 від 14 травня 2024 р.)

Модуль 1 СВІТОГЛЯДНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Місце і роль наукової діяльності у суспільстві

Наука як соціокультурний феномен, як особлива форма цілеспрямованої людської діяльності. Наука як специфічний тип знання. Класифікація знань. Критерії наукового знання. Вимоги до суб'єкта наукового пізнання. Наука як особливий вид діяльності. Структура наукової діяльності: мета, предмет, засоби. Основні фактори, які сприяють перетворенню науки у найважливіший спосіб пізнавальної діяльності. Наука як особливий соціальний інститут. Специфічність системи функціонування наукової спільноти, регулювання взаємин між її членами, а також між наукою, суспільством і державою. Сучасна наука як складна мережа взаємодіючих колективів, організацій та установ.

2. Загальні закономірності розвитку наукової діяльності. Класифікація наук

Принципи науки. Альтернативи для суб'єкта наукової діяльності. Основні принципи наукової діяльності (принципи наукового пізнання).

ня). Суттєві ознаки науки. Функції науки: світоглядна, методологічна, гносеологічна, техніко-технологічна, соціальної пам'яті, нормативна, креативна, комунікативна, аксіологічна, прогностична. Соціальні функції науки. Загальні закономірності розвитку науки. Класифікація наук. Відмінності між природничими й гуманітарними науками. Місце правознавства у системі наук. Загальнонаукові функції правової науки. Спеціально-юридичні функції правової науки.

3. Історичні етапи становлення й розвитку науки

Погляди на проблему виникнення науки, часу й місця її виникнення. Донаука. Переднаука. Етапи розвитку науки: класичний, не-класичний, постнекласичний. Антична європейська наука. Розвиток науки в епоху Середньовіччя. Наука в культурі Ренесансу. Погляди на науку представників філософії Нового часу. Філософія науки Іммануїла Канта і неокантіанців. Позитивізм і прагматизм XIX – початку XX ст. Постпозитивістські концепції розуміння науки і її розвитку. Постмодерністські дискурси у філософії й науці.

4. Сутність та особливості наукових революцій

Поняття наукової революції. Сутнісні підстави наукових революцій. Найголовніші особливості наукової революції. Типи наукових революцій: глобальна, комплексна, приватна, науково-технічна. Характерні риси та особливості наукових революцій. Перша наукова революція (XVII–XVIII ст.). Друга наукова революція (кінець XIX – початок XX ст.). Третя наукова революція (початок XX ст. – середина XX ст.). Четверта наукова революція (остання третина XX ст.).

Модуль 2

ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ПРАВОЗНАВСТВА

5. Рівні наукового пізнання

Новітні наукові напрямки: загальна характеристика. Емпіричний рівень наукових досліджень. Характерні ознаки емпіричного рівня пізнання. Характеристика знання, отриманого на емпіричному рівні. Теоретичний рівень наукового пізнання як вищий ступінь дослідження об'єктивної дійсності. Взаємозв'язок і взаємообумовленість теоретичного й емпіричного рівнів наукового пізнання. Особливості пізнавальної діяльності юриста на теоретичному й емпіричному рівнях. Наукова інтуїція як особливий рівень пізнання. Інсайт як важливий аспект інтуїції, його роль у науковій діяльності емпіричного та теоретичного рівнів. Вплив ментальності та історичних традицій на особливості здійснення пізнавальної діяльності. Кореляція глобального та національного рівнів пізнавальної діяльності. Наукова картина світу як квінтесенція емпіричного та теоретичного рівнів пізнавальної діяльності.

6. Класифікація методів наукового пізнання.

Філософський метод

Поняття «метод», «методика», «методологія». Особливості методу як пізнавального інструменту. Основні ознаки наукового методу. Вимоги до наукового методу. Класифікація методів наукового пізнання та її критерії. Метод сходження від абстрактного до конкретного як логічний стрижень процесу наукового пізнання. Філософський рівень методології. Система критеріїв та оцінок наукової діяльності та її результатів. Правовий позитивізм та природно-правове мислення як світоглядне підґрунтя наукової методології у сфері правознавства.

7. Загальнонауковий та спеціально-юридичний рівні методології

Методи емпіричного дослідження: спостереження, експеримент, описання, порівняння. Вимоги до емпіричних методів. Особливості застосування емпіричної методології у правових дослідженнях. Основні загальнологічні методи: індукція, дедукція, аналіз, синтез, моделювання абстрагування, формалізація. Особливості застосування загальнологічних методів у дослідженні права. Евристичні методи. Взаємодоповнюваність методів наукових досліджень. Міждисциплінарні методи наукових досліджень. Спеціально-юридичні методи та їх характеристика: порівняльно-правовий, нормативно-аналітичний, догматичний. Специфіка використання спеціально-юридичних методів у сучасних наукових дослідженнях.

Модуль 3

ПРАКТИКА НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

8. Основи документознавства й інформаційного забезпечення наукових досліджень

Документальні джерела інформації. Різновиди документів. Загальні та спеціальні функції документів. Класифікація документів. Масиви та потоки документів. Бібліографія. Бібліотечні каталоги. Пошук за бібліотечними каталогами. Способи групування бібліографічної інформації. Інформаційне забезпечення науково-дослідної роботи. Інформаційно-пошукові ресурси мережі Інтернет. WWW (Всесвітня павутина) як найпопулярніший Інтернет-ресурс. Гіпертекстові посилання. Основні пошукові Інтернет-системи (GOOGLE, ICQ, ALTA VISTA, MSN). Основні види пошуку наукової інформації. Поняття універсальної десяткової класифікації, пошук за УДК. Академічні репозиторії.

9. Верифікація та презентація результатів наукових досліджень

Науковий текст як спосіб подання наукової інформації. Тексти-констатації й тексти-міркування. Первинні й вторинні наукові тексти. Основні особливості наукового тексту. Науковий і науково-популярний стилі тексту. Різновиди наукового тексту відповідно до його змісту: оглядовий текст; методологічний текст; емпірико-фактологічний текст; теоретичний текст; пояснювальний текст; додатковий текст. Методи роботи з науковими текстами: анотування, реферування, складання тез, конспектування, складання великих інформаційних баз, логічне моделювання. Науковий текст як спосіб подання наукової інформації і результат наукового дослідження. Функції наукового тексту. Цитування у наукових текстах: основні правила та вимоги. Оформлення списку використаних джерел. Транслітерація списку використаних джерел. Автоматизовані Інтернет-системи та портали транслітерації.

10. Оприлюднення результатів наукових досліджень

Державна регламентація видавничої продукції, термінів та визначень основних видів видань. Поняття публікації. Функції наукових публікацій. Значення друкованих публікацій у науково-дослідній діяльності. Неперіодичні, періодичні та продовжувані видання. Електронні наукові видання. Основні види наукових видань: монографія, збірник наукових праць, матеріали наукових конференцій та інших дискусійних заходів. Навчальні та довідкові видання. Різновиди наукових публікацій. Наукова стаття як різновид наукових публікацій. Критерії класифікації наукових статей. Основні вимоги до змісту та структури наукових статей. Тези наукових доповідей (повідомлень): структура та вимоги до оформлення. Наукові доповіді.

11. Основи академічної доброчесності.

Плагіат та відповідальність за нього

Етико-моральні засади наукової діяльності. Поняття академічної доброчесності. Національна нормативна база та рекомендаційні документи стосовно академічної доброчесності. Поняття плагіату та відповідальності за нього. Класифікація видів академічного плагіату, критерії класифікації. Технології плагіату. Сутність та розмежування понять «фабрикація», «фальсифікація», «піратство». Академічний плагіат. Самоплагіат.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття № 1 Місце і роль наукової діяльності у суспільстві (2 години)

П л а н

1. Наука як соціокультурний феномен, як особлива форма ціле-спрямованої людської діяльності.
2. Наука як специфічний тип знання. Класифікація знань. Критерії наукового знання.
3. Наука як особливий вид діяльності. Структура наукової діяльності: мета, предмет, засоби.
4. Сучасна наука як складна мережа взаємодіючих колективів, організацій та установ.

Рекомендована література:

1. Грабович О. М., Кузнецов В. І. Філософія наукових теорій. Нарис перший: назви та реалії: монографія / відп. ред. Т. В. Гардашук. Київ: Наукова думка, 2023. 517 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
3. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.
4. Кіпенський А. В., Тарароев Я. В. Техніка, наука і духовність у ХХІ сторіччі: філософський аналіз. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. 2023. № 1. С. 6–14.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

6. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
7. Решетняк О. І. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні: оцінка та напрямки розвитку: монографія. Харків: Лібуркіна Л. М., 2020. 719 с.
8. Інформація, інновації, інтелектуальна власність та їх захист в Україні: досвід пізнання, проблеми розуміння та шляхи їх вирішення: монографія / кол. авт.: С. Г. Гордієнко, О. П. Дзьобань, В. Я. Настюк, О. В. Соснін, М. С. Гордієнко, О. С. Гордієнко; за заг. ред. С. Г. Гордієнка. Київ: Юрінком Інтер, 2023, 772 с.
9. Максютя М., Соколова О. Філософія науки: гуманітарно-педагогічний синтез: монографія. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 307.

Практичне заняття № 2
Загальні закономірності розвитку науки.
Класифікація наук
(2 години)

П л а н

1. Основні принципи наукової діяльності (принципи наукового пізнання).
2. Загальні закономірності розвитку науки.
3. Класифікація наук.
4. Місце правознавства у системі наук. Загальнонаукові та спеціально-юридичні функції правової науки.

Рекомендована література:

1. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
2. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.

3. Еволюція наукового класифікування: курс лекцій / укладач К. М. Мовчан. Мукачево: РВЦ МДУ, 2020. 68 с.
4. Максютя М., Соколова О. Філософія науки: гуманітарно-педагогічний синтез: монографія. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 307.
5. Митрофанов І., Уманська А. Функції юридичної науки. *Публічне право*. 2022. № 3 (47). С. 80–87.
6. Мовчан К. М., Сідун Я. Є. Основні історичні етапи класифікації наук. *Наука майбутнього*. 2020. № 2 (6). С. 100–103.
7. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
8. Соціокультурні передумови трансформації методології науки: монографія / С. В. Вільчинська та ін.; відп. ред. М. Ю. Савельєва, Т. Д. Суходуб. Київ: ЦГО НАН України: Четверта хвиля, 2020. 214 с.
9. Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану: монографія / редкол.: В. А. Журавель (співголова), Н. С. Кузнецова (співголова), О. М. Бандурка та ін. Харків: Право, 2023. 902 с.
10. Рубанець О. М. Філософські проблеми наукового пізнання: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2022. 228 с.
11. Соколова О. Філософія науки: гуманітарно-педагогічний синтез: монографія. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 307 с.

Практичне заняття № 3
Історичні етапи становлення й розвитку науки
(6 годин)

П л а н

1. Погляди на проблему виникнення науки, часу й місця її виникнення.

2. Етапи розвитку науки: класичний, некласичний, постнекласичний.
3. Антична європейська наука.
4. Розвиток науки в епоху Середньовіччя.
5. Наука в культурі Ренесансу.
6. Погляди на науку представників філософії Нового часу.
7. Філософія науки Іммануїла Канта і неокантіанців.
8. Позитивізм і прагматизм XIX – початку XX ст.
9. Постпозитивістські концепції розуміння науки і її розвитку.
10. Постмодерністські дискурси у філософії й науці.

Рекомендована література:

1. Грабович О. М., Кузнєцов В. І. Філософія наукових теорій. Нарис перший: назви та реалії: монографія / відп. ред. Т. В. Гардашук. Київ: Наукова думка, 2023. 517 с.
2. Данильнян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
3. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.
4. Історія філософії. Античність та Середньовіччя / за ред. У. Еко та Р. Федрігі; пер. з італ. О. В. Сминтини та ін. Харків: Фоліо, 2021. 554 с.
5. Кузьменко В. В., Боняк В. А., Сердюк І. А. Теоретичні основи соціальних наукових проєктів античності: навчальний посібник / за ред. д-ра філос. наук, проф. В. В. Кузьменка. Дніпро: ДДУВС, 2020. 95 с.
6. Рубанець О. М. Філософські проблеми наукового пізнання: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2022. 228 с.
7. Сіверс В. А. Філософія творчості: підручник. Київ: НАКККіМ, 2023. 291 с.
8. Соціокультурні передумови трансформації методології науки: монографія / С. В. Вільчинська та ін.; відп. ред. М. Ю. Савельєва, Т. Д. Суходуб. Київ: ЦГО НАН України: Четверта хвиля, 2020. 214 с.

9. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 4-те вид., переробл. Харків: Право, 2023. 424 с.

Практичне заняття №4
Сутність та особливості наукових революцій
(6 годин)

П л а н

1. Поняття наукової революції. Сутнісні підстави, характерні риси та особливості наукових революцій.
2. Типи наукових революцій: глобальна, комплексна, приватна, науково-технічна.
3. Перша наукова революція (XVII–XVIII ст.).
4. Друга наукова революція (кінець XIX – початок XX ст.).
5. Третя наукова революція (початок XX ст. – середина XX ст.).
6. Четверта наукова революція (остання третина XX ст.).

Рекомендована література:

1. Грабович О. М., Кузнєцов В. І. Філософія наукових теорій. Нарис перший: назви та реалії: монографія / відп. ред. Т. В. Гардашук. Київ: Наукова думка, 2023. 517 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
3. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.
4. Дзьобань О. П., Жданенко С. Б. Інформаційна революція: соціо-антропологічні та світоглядні трансформації. *Інформація і право*. 2021. №4 (39). С. 22–34.
5. Рубанець О. М. Філософські проблеми наукового пізнання: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2022. 228 с.

6. Сіверс В. А. Філософія творчості: підручник. Київ: НАКККиМ, 2023. 291 с.
7. Соколова О. Філософія науки: гуманітарно-педагогічний синтез: монографія. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 307 с.
8. Соціокультурні передумови трансформації методології науки: монографія / С. В. Вільчинська та ін.; відп. ред. М. Ю. Савельєва, Т. Д. Суходуб. Київ: ЦГО НАН України: Четверта хвиля, 2020. 214 с.
9. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 4-те вид., переробл. Харків: Право, 2023. 424 с.

Практичне заняття № 5
Рівні наукового пізнання
(2 години)

П л а н

1. Емпіричний рівень наукових досліджень його характерні ознаки. Характеристика знання, отриманого на емпіричному рівні.
2. Теоретичний рівень наукового пізнання як вищий ступінь дослідження об'єктивної дійсності.
3. Взаємозв'язок і взаємообумовленість теоретичного й емпіричного рівнів наукового пізнання.

Рекомендована література:

1. Герасимів Т. З. Методологія правових досліджень: підручник. Львів: Растр-7, 2023. 411 с.
2. Герасимів Т. З. Методологія правових досліджень: словник основних термінів і понять. Львів: Растр-7, 2023. 159 с.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.

4. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.
5. Митрофанов І. І. Методологія й організація юридичних наукових досліджень: навчальний посібник. Кременчук: НОВАБУК, 2023. 311 с.
6. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. А. К. Бабіченка. Харків: Друкарня Мадрид, 2021. 133 с.
7. Петрушенко В. Гносеологія та епістемологія: навчальний посібник. Львів: Новий Світ. 2000, 2018. 201 с.
8. Скиба Е. К. Філософські основи пізнання правової реальності: навчальний посібник. Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 131 с.
9. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 4-те вид., переробл. Харків: Право, 2023. 424 с.
10. Філософські проблеми наукового пізнання: навчально-методичний посібник для здобувачів освітньо-наукового рівня вищої освіти / П. В. Квіткін, О. П. Дзьобань, О. Ю. Панфілов, Р. В. Гула та ін. Харків: ХНУПС, 2021. 228 с.
11. Філософські проблеми сучасного наукового пізнання: підручник / Я. В. Тарароев та ін. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2023. 349 с.
12. Ярхо Т. О., Смельянова Т. В. Стохастична методологія в прикладних дослідженнях: навчальний посібник. Харків: Бровін О. В. [вид.], 2023. 162 с.

Практичне заняття № 6
Класифікація методів наукового пізнання.
Філософський метод
(2 години)

П л а н

1. Основні ознаки наукового методу. Вимоги до наукового методу.
2. Класифікація методів наукового пізнання та її критерії.

3. Метод сходження від абстрактного до конкретного як логічний стрижень процесу наукового пізнання.

4. Філософський рівень методології.

Рекомендована література:

1. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методи правового дослідження. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.* Харків: Право, 2017. Т. 2: Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін. С. 456–459.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
3. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.
4. Митрофанов І. І. Методологія й організація юридичних наукових досліджень: навчальний посібник. Кременчук: НОВАБУК, 2023. 311 с.
5. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. А. К. Бабіченка. Харків: Друкарня Мадрид, 2021. 133 с.
6. Петрушенко В. Гносеологія та епістемологія: навчальний посібник. Львів: Новий Світ. 2000, 2018. 201 с.
7. Рубанець О. М. Філософські проблеми наукового пізнання: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2022. 228 с.
8. Скиба Е. К. Філософські основи пізнання правової реальності: навчальний посібник. Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 131 с.
9. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 4-те вид., переробл. Харків: Право, 2023. 424 с.
10. Філософські проблеми наукового пізнання: навчально-методичний посібник для здобувачів освітньо-наукового рівня вищої освіти / П. В. Квіткін, О. П. Дзьобань, О. Ю. Панфілов, Р. В. Гула та ін. Харків: ХНУПС, 2021. 228 с.
11. Філософські проблеми сучасного наукового пізнання: підручник / Я. В. Тарароєв та ін. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2023. 349 с.

Практичне заняття № 7
Загальнонауковий та спеціально-юридичний рівні методології
(4 години)

П л а н

1. Методи емпіричного дослідження: спостереження, експеримент, описання, порівняння. Вимоги до емпіричних методів.

2. Основні загальнологічні методи та особливості їх застосування у дослідженні правової реальності та сфери міжнародних відносин.

3. Евристичні методи та особливості їх застосування у дослідженні правової реальності та сфери міжнародних відносин.

4. Взаємодоповнюваність методів наукових досліджень.

5. Міждисциплінарні методи наукових досліджень.

Рекомендована література:

1. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методи правового дослідження. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.* Харків: Право, 2017. Т. 2: Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін. С. 456–459.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
3. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.
4. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 1. 472 с.
5. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. 436 с.
6. Митрофанов І. І. Методологія й організація юридичних наукових досліджень: навчальний посібник. Кременчук: НОВАБУК, 2023. 311 с.

7. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. А. К. Бабіченка. Харків: Друкарня Мадрид, 2021. 133 с.
8. Скиба Е. К. Філософські основи пізнання правової реальності: навчальний посібник. Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 131 с.
9. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 4-те вид., переробл. Харків: Право, 2023. 424 с.

Практичне заняття № 8
**Основи документознавства й інформаційного забезпечення
наукових досліджень**
(4 години)

П л а н

1. Документальні джерела інформації. Загальні та спеціальні функції документів.
2. Різновиди документів та їх класифікація.
3. Бібліографія. Бібліотечні каталоги. Пошук за бібліотечними каталогами.
4. Інформаційно-пошукові ресурси мережі Інтернет.
5. Основні види пошуку наукової інформації.
6. Поняття універсальної десятикової класифікації, пошук за УДК.

Рекомендована література:

1. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
2. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.
3. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види, терміни та визначення. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
4. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 42 с.

5. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2015-06-22]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
6. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 1. 472 с.
7. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. 436 с.
8. Методологічне та інструментальне забезпечення наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. А. Шевчука. Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2020. 323 с.
9. Митрофанов І. І. Методологія й організація юридичних наукових досліджень: навчальний посібник. Кременчук: НОВАБУК, 2023. 311 с.
10. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. А. К. Бабіченка. Харків: Друкарня Мадрид, 2021. 133 с.

Практичне заняття №9

Верифікація та презентація результатів наукових досліджень

(6 годин)

П л а н

1. Науковий текст як спосіб подання наукової інформації.
2. Методи роботи з науковими текстами: анотування, реферування, складання тез, конспектування, складання великих інформаційних баз, логічне моделювання.
3. Науковий і науково-популярний стилі тексту.
4. Цитування у наукових текстах: основні правила та вимоги.
5. Оформлення списку використаних джерел.
6. Транслітерація списку використаних джерел. Автоматизовані Інтернет-системи та портали транслітерації.

Рекомендована література:

1. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.
2. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види, терміни та визначення. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
3. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 42 с.
4. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2015-06-22]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
5. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 1. 472 с.
6. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. 436 с.
7. Методологічне та інструментальне забезпечення наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. А. Шевчука. Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2020. 323 с.
8. Митрофанов І. І. Методологія й організація юридичних наукових досліджень: навчальний посібник. Кременчук: НОВАБУК, 2023. 311 с.
9. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. А. К. Бабіченка. Харків: Друкарня Мадрид, 2021. 133 с.

Практичне заняття № 10 Оприлюднення результатів наукових досліджень (4 години)

П л а н

1. Поняття публікації. Різновиди наукових публікацій. Функції наукових публікацій.

2. Неперіодичні, періодичні та продовжувані видання. Електронні наукові видання.

3. Основні види наукових видань: монографія, збірник наукових праць, матеріали наукових конференцій та інших дискусійних заходів. Навчальні та довідкові видання.

4. Наукова стаття як різновид наукових публікацій: критерії класифікації та основні вимоги до змісту та структури.

5. Тези наукових доповідей (повідомлень): структура та вимоги до оформлення.

Рекомендована література:

1. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.
2. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види, терміни та визначення. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
3. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 42 с.
4. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2015-06-22]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
5. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 1. 472 с.
6. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. 436 с.
7. Методологічне та інструментальне забезпечення наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. А. Шевчука. Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2020. 323 с.
8. Митрофанов І. І. Методологія й організація юридичних наукових досліджень: навчальний посібник. Кременчук: НОВАБУК, 2023. 311 с.
9. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. А. К. Бабіченка. Харків: Друкарня Мадрид, 2021. 133 с.

Практичне заняття № 11
**Основи академічної доброчесності.
Плагіат та відповідальність за нього**
(2 години)

П л а н

1. Національна нормативна база та рекомендаційні документи стосовно академічної доброчесності.
2. Поняття плагіату та відповідальності за нього. Академічний плагіат. Самоплагіат.
3. Класифікація видів академічного плагіату, критерії класифікації.
4. Технології плагіату.

Рекомендована література:

1. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
2. Деякі питання реалізації статті 54 Закону України «Про вищу освіту»: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. № 656. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/656-2015-%D0%BF#Text>.
3. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.
4. Дуліба Є. В., Аврамова О. Є., Куліш А. М., Миргород-Карпова В. В. Верховенство права, правова культура, освіта й академічна доброчесність. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3. С. 15–25.
5. Кулик О. Д. Методологія й організація фахових досліджень та академічна доброчесність: навчальний посібник. Переяслав: Домбровська Я. М., 2022. 371 с.
6. Про Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, моно-

графіях, наукових доповідях, статтях тощо): лист МОН України від 15.08.2018 р. № 1/11–8681. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/akredytatsiya/instruktsiya-list/1-11-8681-vid15082018-rekomendatsii-shchodo-zapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf>.

7. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.): лист МОН України від 23.10.2018 р. № 1/9–650. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	Рівень освіти, галузі знань, спеціальності	Дидактична структура навчальної дисципліни
Кількість кредитів ЄКТС: 6,0	Рівень освіти – перший (бакалаврський)	Модуль 1 Лекції: 10 Практичні заняття: 16 Самостійна робота: 36
Кількість модулів: 3	Галузі знань – 08 «Право», 29 «Міжнародні відносини»	Модуль 2 Лекції: 8 Практичні заняття: 8 Самостійна робота: 38
Загальна кількість годин: 180	Спеціальності – 081 «Право», 293 «Міжнародне право»	Модуль 3 Лекції: 14 Практичні заняття: 12 Самостійна робота: 38
Тижневих годин: 2–6		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (залік)

ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу навчального курсу. Під час самостійної роботи здобувач освіти має самостійно опрацювати конспекти лекцій, рекомендовану літературу, нормативні акти, матеріали емпіричних досліджень до тем, що виносяться на практичні заняття.

Формами самостійної роботи здобувачів освіти є: доопрацювання матеріалів лекцій; робота в інформаційних мережах; наукове повідо-

млення з вузькоспеціальною проблематикою; підготовка тематичних презентацій; підготовка та публікація наукових статей, тез тощо; розробка наочного матеріалу з тем початкової дисципліни; анотування наукових статей і монографій; здійснення критичного аналізу наукових публікацій.

Самостійна робота полягає у вивченні додаткової навчальної, наукової літератури, ознайомленні із нормативно-правовими актами, які регламентують науково-дослідницьку сферу.

Самостійна робота призначена для поглиблення знань здобувачів освіти із тем, що передбачені навчальною дисципліною.

Види навчальних занять:

- лекції;
- практичні заняття;
- виконання індивідуальних пошукових завдань.

ОРГАНІЗАЦІЯ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

1. Організація поточного контролю

Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки здобувача вищої освіти до вивчення поточного матеріалу. Оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється на основі результатів поточного контролю (ПК). Загальним об'єктом оцінювання знань здобувачів вищої освіти є відповідні частини навчальної програми дисципліни, засвоєння яких перевіряється під час ПК.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу навчальної дисципліни *на практичних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове чи експрес-опитування, вирішення практичних завдань або задач, розробка кейсів, захист есе/реферату за ініціативи здобувача освіти й ін. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки здобувача освіти до вивчення поточного матеріалу. У ході практичного заняття здобувач освіти може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння здобувачами освіти програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі виконання контрольних робіт тощо.

Впродовж семестру здобувачі освіти виконують самостійну роботу, в тому числі, у формі підготовки *індивідуальної роботи*. Максимальна кількість балів за індивідуальну роботу – 10 балів.

2. Підсумкове оцінювання

Підсумкове оцінювання рівня знань здобувачів освіти здійснюється у вигляді заліку. Залік виставляється на останньому семінарському занятті за результатами семінарських занять, як за умов дистанційного, так і аудиторного навчання. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю й індивідуальної роботи, за якої здобувач освіти може отримати залік, становить 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів здійснюється наступним чином:

Поточний контроль						Індиві- ду- альна робота здобу- вачів	Під- сум- ковий контр- оль (залік)	Під- сум- кова оцін- ка
Модуль № 1		Модуль № 2		Модуль № 3				
п/з	контр- ольна ро- бота	п/з	контр- ольна ро- бота	п/з	контр- ольна ро- бота			
max 20	max 10	max 20	max 10	max 20	max 10	max 10	min 60	max 100

3. Критерії оцінювання результатів навчання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.

Контрольна робота	Max 10	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з тем, можливі окремі несуттєві недоліки.
	8–9	Результати опрацювання матеріалу високі, але є незначна кількість несуттєвих помилок.
	6–7	Добре засвоєння матеріалу з тем, але є окремі помилки.
	4–5	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	2–3	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки.
	Min 0–1	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

1. Наука як соціокультурний феномен, особлива форма цілеспрямованої людської діяльності і специфічний тип знання.
2. Сучасна наука як складна мережа взаємодіючих колективів, організацій та установ.
3. Функції науки: світоглядна, методологічна, гносеологічна, техніко-технологічна, соціальної пам'яті, нормативна, креативна, комунікативна, аксіологічна, прогностична.
4. Структура наукової діяльності: мета, предмет, засоби.
5. Класифікація наук. Відмінності між природничими й гуманітарними науками.
6. Місце правознавства у системі наук. Загальнонаукові та спеціально-юридичні функції правової науки.
7. Погляди на проблему виникнення науки, часу й місця її виникнення. Переднаука.
8. Антична європейська наука.
9. Розвиток науки в епоху Середньовіччя.
10. Наука в культурі Ренесансу.
11. Погляди на науку представників філософії Нового часу.
12. Філософія науки Іммануїла Канта і неокантіанців.
13. Позитивізм і прагматизм XIX – початку XX ст.
14. Постпозитивістські концепції розуміння науки і її розвитку.
15. Постмодерністські дискурси у філософії й науці
16. Етапи розвитку науки: класичний, некласичний, постнекласичний.
17. Основні теоретичні моделі розвитку науки.
18. Поняття наукової революції. Сутнісні підстави наукових революцій.
19. Перша наукова революція (XVII–XVIII ст.): характерні риси та особливості.
20. Друга наукова революція (кінець XIX – початок XX ст.): характерні риси та особливості.
21. Третя наукова революція (початок XX ст. – середина XX ст.): характерні риси та особливості.

22. Четверта наукова революція (остання третина XX ст.): характерні риси та особливості.
23. Принципи наукового пізнання: об'єктивності, системності, єдності аналізу й синтезу, єдності історичного й логічного, сходження від абстрактного до конкретного.
24. Діалектика традицій і новацій у розвитку науки.
25. Свобода наукового пізнання і соціальна відповідальність дослідника.
26. Емпіричний рівень наукових досліджень, його характерні ознаки.
27. Теоретичний рівень наукового пізнання як вищий ступінь дослідження об'єктивної дійсності.
28. Поняття «метод», «методика», «методологія».
29. Особливості методу як пізнавального інструменту. Основні ознаки наукового методу.
30. Класифікація методів наукового пізнання та її критерії.
31. Філософський рівень методології.
32. Методи емпіричного дослідження: спостереження, експеримент, описання, порівняння.
33. Вимоги до емпіричних методів. Особливості застосування емпіричної методології у правових дослідженнях.
34. Основні загальнологічні методи та особливості їх застосування у дослідженні правової реальності.
35. Евристичні методи та особливості їх застосування у дослідженні правової реальності.
36. Міждисциплінарні методи наукових досліджень та особливості їх застосування у дослідженні правової реальності.
37. Науковий текст як спосіб подання наукової інформації. Первинні й вторинні наукові тексти. Функції наукового тексту.
38. Науковий і науково-популярний стилі тексту.
39. Методи роботи з науковими текстами: анотування, реферування, складання тез, конспектування, складання великих інформаційних баз, логічне моделювання.
40. Інформаційно-пошукові ресурси мережі Інтернет.
41. Бібліографія. Бібліотечні каталоги. Пошук за бібліотечними каталогами.

42. Поняття публікації. Поняття, значення та функції наукових публікацій.
43. Друковані та електронні наукові видання.
44. Наукова стаття як вид наукової публікації: різновиди та основні вимоги.
45. Тези наукової доповіді як вид наукової публікації: основні вимоги.
46. Цитування у наукових текстах: способи та вимоги.
47. Транслітерація списку використаних джерел. Автоматизовані Інтернет-системи та портали транслітерації.
48. Національна нормативна база та рекомендаційні документи стосовно академічної доброчесності.
49. Поняття плагіату та відповідальності за нього. Види плагіату.
50. Академічний плагіат. Самоплагіат.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Деякі питання реалізації статті 54 Закону України «Про вищу освіту»: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. № 656. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/656-2015-%D0%BF#Text>.
2. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види, терміни та визначення. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
3. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 42 с.
4. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2015-06-22]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
6. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
7. Про Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо): лист МОН України від 15.08.2018 р. № 1/11-8681. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/akredytatsiya/instrukt-list/1-11-8681-vid15082018-rekomendatsii-shchodo-zapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf>.
8. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.): лист МОН України від 23.10.2018 р. № 1/9-650. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>.

Основна література

1. Грабович О. М., Кузнецов В. І. Філософія наукових теорій. Нарис перший: назви та реалії: монографія / відп. ред. Т. В. Гардашук. Київ: Наукова думка, 2023. 517 с.

2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 2023. 488 с.
3. Дзьобань О. П. Філософія науки: підручник. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 516 с.
4. Соколова О. Філософія науки: гуманітарно-педагогічний синтез: монографія. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 307 с.
5. Рубанець О. М. Філософські проблеми наукового пізнання: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2022. 228 с.
6. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 4-те вид., переробл. Харків: Право, 2023. 424 с.

Додаткова література

1. Герасимів Т. З. Методологія правових досліджень: підручник. Львів: Растр-7, 2023. 411 с.
2. Герасимів Т. З. Методологія правових досліджень: словник основних термінів і понять. Львів: Растр-7, 2023. 159 с.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методи правового дослідження. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.* Харків: Право, 2017. Т. 2: Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін. С. 456–459.
4. Дзьобань О. П., Жданенко С. Б. Інформаційна революція: соціо-антропологічні та світоглядні трансформації. *Інформація і право.* 2021. №4 (39). С. 22–34.
5. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види, терміни та визначення. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
6. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 42 с.
7. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2015-06-22]. Вид. офіц. Київ, 2016. 16 с.
8. Дуліба Є. В., Аврамова О. Є., Куліш А. М., Миргород-Карпова В. В. Верховенство права, правова культура, освіта й академічна доброчесність. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ.* 2022. №3. С. 15–25.

9. Еволюція наукового класифікування: курс лекцій / укладач К. М. Мовчан. Мукачево: РВЦ МДУ, 2020. 68 с.
10. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 1. 472 с.
11. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / координатор проекту та заг. ред. проф. К. І. Беляков. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. 436 с.
12. Інформація, інновації, інтелектуальна власність та їх захист в Україні: досвід пізнання, проблеми розуміння та шляхи їх вирішення: монографія / кол. авт.: С. Г. Гордієнко, О. П. Дзьобань, В. Я. Настюк, О. В. Соснін, М. С. Гордієнко, О. С. Гордієнко; за заг. ред. С. Г. Гордієнка. Київ: Юрінком Інтер, 2023, 772 с.
13. Історія філософії. Античність та Середньовіччя / за ред. У. Еко та Р. Федрігі; пер. з італ. О. В. Сминтини та ін. Харків: Фоліо, 2021. 554 с.
14. Кіпенський А. В., Тарароев Я. В. Техніка, наука і духовність у ХХІ сторіччі: філософський аналіз. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. 2023. № 1. С. 6–14.
15. Кузьменко В. В., Боняк В. А., Сердюк І. А. Теоретичні основи соціальних наукових проєктів античності: навчальний посібник / за ред. д-ра філос. наук, проф. В. В. Кузьменка. Дніпро: ДДУВС, 2020. 95 с.
16. Кулик О. Д. Методологія й організація фахових досліджень та академічна доброчесність: навчальний посібник. Переяслав: Домбровська Я. М., 2022. 371 с.
17. Максютя М., Соколова О. Філософія науки: гуманітарно-педагогічний синтез: монографія. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 307.
18. Методологічне та інструментальне забезпечення наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. О. А. Шевчука. Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2020. 323 с.
19. Митрофанов І. І. Методологія й організація юридичних наукових досліджень: навчальний посібник. Кременчук: НОВАБУК, 2023. 311 с.

20. Митрофанов І., Уманська А. Функції юридичної науки. *Публічне право*. 2022. № 3 (47). С. 80–87.
21. Мовчан К. М., Сідун Я. Є. Основні історичні етапи класифікації наук. *Наука майбутнього*. 2020. № 2 (6). С. 100–103.
22. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. А. К. Бабіченка. Харків: Друкарня Мадрид, 2021. 133 с.
23. Петрушенко В. Гносеологія та епістемологія: навчальний посібник. Львів: Новий Світ. 2000, 2018. 201 с.
24. Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану: монографія / редкол.: В. А. Журавель (співголова), Н. С. Кузнецова (співголова), О. М. Бандурка та ін. Харків: Право, 2023. 902 с.
25. Решетняк О. І. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні: оцінка та напрямки розвитку: монографія. Харків: Лібуркіна Л. М., 2020. 719 с.
26. Сіверс В. А. Філософія творчості: підручник. Київ: НАКККиМ, 2023. 291 с.
27. Скиба Е. К. Філософські основи пізнання правової реальності: навчальний посібник. Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 131 с.
28. Соціокультурні передумови трансформації методології науки: монографія / С. В. Вільчинська та ін.; відп. ред. М. Ю. Савельєва, Т. Д. Суходуб. Київ: ЦГО НАН України: Четверта хвиля, 2020. 214 с.
29. Філософські проблеми наукового пізнання: навчально-методичний посібник для здобувачів освітньо-наукового рівня вищої освіти / П. В. Квіткін, О. П. Дзьобань, О. Ю. Панфілов, Р. В. Гула та ін. Харків: ХНУПС, 2021. 228 с.
30. Філософські проблеми сучасного наукового пізнання: підручник / Я. В. Тарароєв та ін. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2023. 349 с.

Інтернет-ресурси:

Офіційний веб-сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua/>.

Офіційний веб-сайт Національної академії правових наук України.
URL: <http://www.aprnu.kharkiv.org/>.

Офіційний веб-сайт Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>.

Офіційний веб-сайт інституту філософії імені Г. С. Сковороди.
URL: <http://www.filosof.com.ua/>.

СЕНМК

Стандартизований навчально-методичний комплекс кафедри філософії. URL: <https://library.nlu.edu.ua/senmk/itemlist/category/120-kafedra-filosofii.html>.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Теми навчальної дисципліни	Обсяг у годинах			
		Усього	У тому числі		
			Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1.	Місце і роль наукової діяльності у суспільстві.	12	2	2	8
2.	Загальні закономірності розвитку наукової діяльності. Класифікація наук	12	2	2	8
3.	Історичні етапи становлення й розвитку науки	20	4	6	10
4.	Сутність та особливості наукових революцій	18	2	6	10
5.	Рівні наукового пізнання	16	2	2	12
6.	Класифікація методів наукового пізнання. Філософський метод	16	2	2	12
7.	Загальнонауковий та спеціально-юридичний рівні методології	22	4	4	14
8.	Основи документознавства й інформаційного забезпечення наукових досліджень	14	4	–	10

9.	Верифікація та презентація результатів наукових досліджень	20	4	6	10
10.	Оприлюднення результатів наукових досліджень	18	4	4	10
11.	Основи академічної доброчесності. Плагіат та відповідальність за нього	12	2	2	8
	Усього:	180	32	36	112

ЗМІСТ

Вступ	3
Програма навчальної дисципліни «Науково-дослідницька діяльність у сфері правознавства»	5
Модуль 1 СВІТОГЛЯДНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	5
1. Місце і роль наукової діяльності у суспільстві	5
2. Загальні закономірності розвитку наукової діяльності. Класифікація наук	5
3. Історичні етапи становлення й розвитку науки	6
4. Сутність та особливості наукових революцій	6
Модуль 2 ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ПРАВОЗНАВСТВА	7
5. Рівні наукового пізнання	7
6. Класифікація методів наукового пізнання. Філософський метод	7
7. Загальнонауковий та спеціально-юридичний рівні методології	8
Модуль 3 ПРАКТИКА НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА НАУКОВОГО ДИСКУРСУ	9
8. Основи документознавства й інформаційного забезпечення наукових досліджень	9
9. Верифікація та презентація результатів наукових досліджень	9
10. Оприлюднення результатів наукових досліджень	10
11. Основи академічної доброчесності. Плагіат та відповідальність за нього	10
Практичні заняття	11
Опис навчальної дисципліни	26
Форми самостійної роботи	26
Організація і критерії оцінювання знань здобувачів освіти	28

Контрольні питання для підготовки до заліку	31
Список літератури	34
Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять та самостійної роботи	39

Навчальне видання

У к л а д а ч і:

Данильян Олег Геннадійович

Дзьобань Олександр Петрович

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ
У СФЕРІ ПРАВОЗНАВСТВА
навчально-методичний посібник**

для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право»,
галузі знань 29 «Міжнародні відносини»,
спеціальності 293 «Міжнародне право»

Відповідальний за випуск *О. Г. Данильян*

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 30.05.2024. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 2,9. Обл.-вид. арк. 1,3. Тираж 100 прим.

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>

Е-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua

Е-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017